

VLADIMIR NABOKOV - LOLITA

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

postmoderní tragikomický román (proza, epika)

Literární směr:

poprvé vydáno r. 1955 – střední období autorovy tvorby; postmodernismus

Slovní zásoba:

jazyk je spisovný (někdy i s knižními výrazy), občas nalezneme i pasáže s častými vulgarismy; cizojazyčné výrazy (z francouzštiny)

Stylistická charakteristika textu:

text je pro čtenáře velice poutavý; jsou v něm zahrnuty prvky humoru i tragédie; text obsahuje jak čistě dějové vzpomínky, tak i nedějové pocity, vycházející z fantazie hl. postav

Vyprávěč:

vyprávěčem je hlavní postava příběhu – Humbert Humbert – přímý účastník děje (-ich forma)

Postavy:

HUMBERT HUMBERT: literární vědec s anglo-švýcarskými kořeny; trpí chorobnou touhou po malých holčičkách, kterým říká “nymfičky”; svoji úchyلكu nenávidí, ale nedokáže se jí zbavit; DOLORES HAZEVOVÁ neboli LOLITA: 12-ti letá přitažlivá dívka; CLARE QUILTY: zachrání Lolitu před Humbertem, ale sám s ní má nekalé úmysly

Děj:

r. 1947 se Humbert Humbert po nepodařeném manželství stěhuje do amerického města Ramsdale v oblasti Nová Anglie → chystá se pracovat na svém díle → pronajme si pokoj v domě Charlotty Hazeové, vdovy s dvanáctiletou dcerou Dolores → Humbert se do mladé Dolores ihned zamiluje (říká jí Lolita) → od té doby bydlí v domě, jen aby ji byl nablízku → do Humberta se však zamiluje Lolitina matka Charlotta a dává mu na výběr mezi sňatkem a odchodem → Humbert v nouzi souhlasí, ale pouze kvůli Lolitě → Charlotta později z Humbertova tajného deníku zjistí jeho skutečné úmysly a rozhodne se i s Lolitou utéct → rozrušenou Charlottu však na ulici přejede auto → Humbert vyzvedne Lolitu ze školního tábora → ubytují se v hotelu, kde Humbert potkává tajemného muže, který ho pozná → Humbert zde prožije s Lolitou intimní vztah (je Lolitou paradoxně sveden on) → následně Lolitě prozradí, že její matka je ve skutečnosti mrtvá → cestují spolu po amerických státech a Lolita za drobné úplatky (sladkosti, časopisy, atd.) uspokojuje Humbertovy touhy → jednoho dne se oba usadí a Lolita znovu začíná chodit do školy → na školním představení si ji však vyhlédne Claire Quilty, onen tajemný muž z hotelu → Humbert narychlo s Lolitou odjíždí, ale má neustálý pocit, že jsou někým sledováni → začne trpět silnou paranoiou → Lolita jednoho dne onemocní, a když ji Humbert přijde navštívit do nemocnice, zjistí, že si ji prý odvezl strýček) → Humbert marně pátrá po Lolitě a jejím únosci → r. 1952 dostává Humbert nečekaný dopis, který mu poslala 17-ti letá, již vdaná Lolita → Humbert ji navštíví a výměnou za finanční pomoc se od ní dozví jméno toho, kdo ji před lety unesl → byl to Claire Quilty, tajemný muž z hotelu a bývalý přítel Lolitiny matky Charlotty (unesl Lolitu v naději, že z ní udělá pornografickou hvězdu) → Humbert žádá Lolitu, aby se k němu vrátila, ona to však odmítá → Humbert odjíždí za Quiltem, kterého posléze zastřelí → při útěku z místa činu je zatčen → ve vězení se prostřednictvím svých pamětí loučí s Lolitou → v předmluvě knihy stojí, že Humbert umírá po dokončení svých pamětí (tohoto díla), Lolita taktéž umírá, a to spolu se svou novorozenou dcerou na Vánoce r. 1952 při těžkém porodu

Kompozice:

knihla začíná předmluvou, ve které je zmíněna smrt Humberta i Lolity, což je ve skutečnosti závěr celého příběhu; celé dílo je děleno na 2 části a obsahuje 69 kapitol; kompozice vyprávění je retrospektivní (na začátku knihy se hl. hrdina ve svých vzpomínkách vrací do minulosti)

Prostor:

většina děje se odehrává v USA, v oblasti zvané Nová Anglie (např. město Ramsdale)

Čas:

příběh se odehrává v polovině 20. století – 40.-50. léta 20. století

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

složitý život člověka, který má vrozenou úchyلكu, vnímá ji a nelíbí se mu, ale nemůže s tím nic dělat

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

tzv. studená válka – napjatý stav mezi socialistickými a demokratickými mocnostmi (1947-1991); Korejská válka (1950-1953)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

strach společnosti z ozbrojeného konfliktu mezi SSSR a USA

Kontext dalších druhů umění:

HUDBA: Louis Armstrong, Frank Sinatra; MALBA: Andy Warhol; FILM: Charlie Chaplin, Marilyn Monroe

Kontext literárního vývoje:

v 50. letech 20. století se rozvíjelo několik nových směrů, např. absurdní divadlo (Samuel Beckett – Čekání na Godota) nebo magický realismus (Günter Grass – Plechový bubínek); postupně naopak doznívala 1. vlna poválečné prózy (Alberto Moravia – Horalka) společně s tvorbou tzv. ztracené generace (Ernest Hemingway – Stařec a moře); dále tvořil také Ray Bradbury (451 stupňů Fahrenheita); u nás v té době působil např. Jaroslav Seifert (Maminka)

AUTOR

Život autora:

Vladimir Nabokov (1899-1977) – rusko-americký spisovatel a překladatel; narodil se r. 1899 v Petrohradě do šlechtické rodiny – otec byl významným právníkem a politikem → získal skvělé vzdělání → r. 1919 emigroval s rodinou do zahraničí → studia v Cambridge → překladatelem a spisovatelem v Berlíně → r. 1924 svatba → poté učitelem v Paříži → r. 1940 utekl před nacisty do USA, pokračoval v překládání → poté působil jako profesor ruské literatury na Cornellově univerzitě → od r. 1960 žil ve Švýcarsku, kde také r. 1977 zemřel; ZAJÍMAVOSTI: v USA byl také uznávaným znalcem motýlů

Vlivy na dané dílo:

život v USA

Vlivy na jeho tvorbu:

Alexander Sergejevič Puškin; Franz Kafka; Edgar Allan Poe; Lev Nikolajevič Tolstoj; Gustave Flaubert; James Joyce; expresionismus; symbolismus

Další autorova tvorba:

tvořil také lyrickou poezii (vliv expresionismu a symbolismu) a jiné prózy (Pnin, Nezvratný důkaz, aj.), významné jsou i jeho překlady ruských autorů Lermontova a Puškina, překládal však i německého básníka Heinricha Heineho

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

FILM: Lolita (britsko-americký film; 1962) – režie: Stanley Kubrick; Lolita (film USA/Francie; 1997) – hrají: Jeremy Irons, Melanie Griffithová, aj.

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:

autor tímto dílem udal v literatuře zcela nový ráz vyprávění a slohového zpracování, které bylo do té doby naprosto nezvyklé; kromě této obecné roviny ovlivnila Lolita např. vznik své parodie jménem Granita, kterou napsal známý italský spisovatel Umberto Eco

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

přestože dílo bylo a je stále velmi kontroverzní, po vydání se z něj velmi rychle stal bestseller → u veřejnosti jde o tak populární dílo, že některé jeho části zlidověly – např. výraz “lolita” si společnost osvojila pro pojmenování mladé a přitažlivé dívky, podobně se ujal také výraz “nymfička”

Dobová kritika díla a její proměny:

Lolita patří mezi nejkontroverznější literární díla 20. století, zároveň jde o nejvýznamnější dílo Vladimira Nabokova; dílo obsadilo 27. místo v žebříčku 100 nejdůležitějších knih 20. století podle francouzského deníku Le Monde

román - prozaický epický žánr; delší rozsah a komplikovanější děj než povídka nebo novela; příběh zpravidla obsahuje více postav

postmodernismus - myšlenkový směr 2. poloviny 20. století v Evropě; rozvoj hlavně v 70. letech 20. století; vyznačuje se dvouúrovňovostí děl (děj má dvě roviny); vyznačuje se pluralitou (množstvím) názorových proudů; literatuře začíná významně konkurovat internet a jiná média; řadíme sem např. Umberta Eca, Gabrielu Garcíu Márqueze, Salmana Rushdieho, Vladimíra Nabokova, Woodyho Allena, ale i Václava Havla nebo Milana Kunderu